

GOGA

Tanja Stupar Trifunović
Ure v materini sobi

Ameliji

I

V meni stanuje nekdo drug; mlada ženska, ki ne zna potolažiti preplašene deklice, na balkonu obeša perilo, s katerega kapljajo njene nevidne solze. Deklica se skriva med belimi bombažnimi rjuhami. Ženska jo boža po laseh; nobena ne ve, ali je to resničen dotik ali samo toplina sonca.

Onidve imata svoja okna, skozi katere me sprejemata. V meni imata svoja vrata, ki jih nenadoma odpreta, in me preplavita kot naraščajoča plima.

V meni je premalo mene same, ko onidve zagospodarita nad prostorom. Prihajajo podzemni valovi. Prihajajo orkani iz otroštva. Prihaja preplašena deklica, ki kliče mamo, da jo objame.

II

Napiši mi zgodbo, ne omenjaj volka, volk žre sanje, reče deklica.

Zgodba se začne v volčjem želodcu, kamor sem morala oditi, da sem rešila svoje sanje.

Mršči se.

Tam je zelo mračno, kot v, kot v ...

V mračni noči, reče ona.

Ja, ja, kot v najbolj mračni noči, ki si jo lahko zamisliš.

In kako si videla pot do tja?

Videla sem jo z notranjimi očmi.

In kakšne so te notranje oči?

To so tiste oči, ki jih dobiš, ko ti zunanje ne pomagajo več.

In kje ti zrastejo?

Znotraj ti zrastejo.

Tako kot si ti zrastle v volkovem trebuhu?

Ja, tako nekako, včasih se dogajajo stvari znotraj in zunaj ni nič videti, ker notranjost ni osvetljena s to zunanjo svetlobo, ampak z neko drugo, notranjo. Tudi svetloba in tema sta znotraj drugačni.

Potem bo to notranja zgodba?

Ja.

*In res se mora začeti v volku?
Mora se. Tako bova rešili sanje, ki jih je volk požrl.
Malo me bo strah, ko mi boš pripovedovala.
Vem, se bom potrudila, da bom naredila tako, da bo
prav.*

Ali si ti kriva, da je požrl sanje?

Malo tudi.

Je volk zloben?

Ne, on je pač tak, kot vse drugo.

Tudi ti si taka?

Ja.

Potem je takšen svet.

Na neki način ...

*Te bo volk pustil, da se vrneš k meni in da mu vzameš
vse sanje, ki nama jih je požrl?*

Prosila ga bom.

*Ampak potem bo on znotraj prazen in lačen, zato te ne
bo hotel spustiti.*

Borila se bom z njim.

*Nočem, da greš. On je močnejši. Ima velike zobe, ti pa si
samo navadna mama, lahko te požre, tako kot sanje.*

*Ne bo, s sabo bom vzela moč, tisto nevidno. Saj veš,
znotraj je vse drugače, on ni več samo tisti običajni volk, jaz
pa ne tista običajna mama, niti moč ni običajna, ampak
notranja, ti pa ne veš, da sem močnejša od njega, zato te je
strah.*

Res si močnejša?

Sem.

Kako pa to veš?

Zato, ker je to moja zgodba.

In mi jo boš povedala?

Bom.

Kako pa bom vedela, da so se sanje vrnile?

Vedela boš, znotraj bo vse drugače.

III

Mogoče je treba začeti pri otroštvu. Dogodki v otroštvu pustijo v človeku globoke sledi, kot stopinje v svežem betonu. Zdaj ostajajo samo še blatne sledi, ki se zlahka sperejo. Jaz sem že davno tlakovani trg, dokončano sprehajališče ob obali, utrjen pločnik ob cesti in v meni je vse otrdelo. Tuji koraki ne puščajo več globokih sledi. Preteklost je kot hiša, v kateri se znajde kakšna neprevidna misel, spomini pritiskajo na nas kot zidovi, preobloženi s slikami.

Hodila sem ob obali in nabirala školjke. Mama se je jezila, ker me je sonce žgalo v hrbet. Koža je temnela, koža me je srbela, koža se je krčila. Nič nisem čutila. To je prišlo pozneje. Tedaj sem samo iskala. Moje oči so bile grabežljivci, ki lovijo, magneti, ki privlačijo, ter berači, ki prosijo. Školjke so ležale med kamenjem na obali. Dragocenosti, ki so čakale, da jih odkrijem s svojimi rokami. Ko sem jih obrnila, so bile bele in lesketajoče se (kot moj trebuh), navzven pa temnejše (kot moj hrbet). Kot življenje. Belo in lesketajoče se. Življenje, ki od nekod prihaja, ki se prične v dekliških glavah, lesketajoče se in belo, kot notranjost školjke. V glavah deklic, ki plaho in svečano pričakujejo.

Poroka je bila skromna. Brez beline. Brez lesketa.

Školjka se ni do konca odprla. Preostri robovi. Urezala sem se v prst. Slano morje je pilo mojo kri, peklo je (prst sem potopila v morje, da mama ne bi videla). Morje je skozi prst izpilo del mene, del mene je stekel v morje. Morje ni bilo nepravilno, del morja je vstopil vame (pogosto se zasamjam ob neznanih obalah, pogosto odtavam, komaj ostanem na nogah). On, kadar liže mojo kožo, reče, da nikoli ni spal z bolj slano žensko. Kot bi se prhal z morsko vodo.

Nekaj preslanega spi v moji koži. Nekakšno ujeto morje.

Mama me je opazovala od zgoraj, kot galeb, ki opreza, katero ribo bo pograbil. S katerim neprevidnim gibom se bom izdala in prekinila pustolovščino na soncu. Mahanje z roko in klic, s katerim končaš v njenem kljunu, v hladu. Na varnem. Pod zeleno tamarišo. Pod smolnatim borom. Pod smokvo, iz njenih nezrelih plodov kaplja mleko in draži prst.

Podnajemniško stanovanje je bilo tesno, vlažno in varno. Daleč od morja. Na policah sem zbirala školjke. Dušilo me je. Strah me je bilo. Bližina sten. Zaupljivost shrambe, ki priklicuje minulo, še preden pograbiš kozarec džema, ti že pripoveduje zgodbo o tuji in tvoji bedi.

Trepetala sem, ko sem zrla skozi majhna okna na sivo cesto. Morje je bilo daleč, toda plime in oseke so bile blizu. Znotraj. In burje na morju. In jutra z ribami, razmetanimi po obali. Nekaj je rastle.

Nekoč bo nekaj izplavalo iz mene.

Ti si zdrsnila po mojih slanih stegnih, opranih z morsko vodo in krvjo. Spet se je ponovilo. Del mene je zdrsnil vate,

del tebe je vstopil vame. Zgodila se je izmenjava. Obe sva šumeli. Poleti sva nabirali školjke. V tvojih očeh je bil sij nekoga, ki išče. Beli, lesketajoči se odsev. Med kamenčki.

Mama me je jezno gledala, ko sem lenobno stopala proti domu. Pričakovane neprijetnosti so mi ustavljale korak. Čakala me je. Pretepla me je. Sosedu sem nepričakovano razkrila hišne skrivnosti. Tisto, kar so mi rekli, da ne smem povedati nikomur.

O nas.

Znotraj.

Med štirimi stenami.

Nekaj našega.

Sem izdala.

Vprašal me je. Bila sem iskrena. Prepričana sem bila, da so vsi takšni kot mi, da v teh hišnih skrivnostih ni nič posebnega. Znotraj je vse večinoma enako. Vsi lažejo drug drugemu. Da se ne bi prizadeli.

Nič nisem razumela.

Bolelo me je.

O tem je treba molčati. Udarci me niso izučili.

Ni pomagalo. Poroka je bila skromna. Mama je nagnila glavo v eno stran, oče v drugo.

Oče je šel loviti ribe na morje. Prosila sem ga, da me vzame s sabo. Mama je rekla, da je nevarno z otrokom na burjo, na odprto morje, zgodaj zjutraj. Z majhnim otrokom na tako veliko morje, mogoče bo burja. Že piha. Saj nisi nor? Saj nista nora oba. Niti ne pomisli. Prosim, očka. In me je vzel s sabo. Bil je on in drugi moški. Bili so vznese-ni in veseli. Bilo je hladno, ko se je danilo, in pozneje vroče.

Sonce nam je napenjalo kožo. Bila sem kot ena izmed njih. Ujeli smo sipo. Črna tekočina je umazala trup belega čolna. Ni se mi gnusilo, ni bilo grdo, ni me bilo strah, da se bom umazala, tako kot tudi njih ne. Niti pozneje, ko so jih, vkopane v črnico, strateško razporejali po sovražnih položajih, se niso bali, da se bodo umazali. Strahu niso kazali. Zgodaj so vstajali. Prižigali cigarete in odhajali, kot bi šli na ribolov. Ampak mene je postajalo strah.

Zdaj nisem bila več njuna.

Strah je naraščal.

Sipino črnilo je odteklo v zgodbo.

Sram te bodi, je rekel oče. *Sramuj se*. Sram me je bilo. Zaradi napak. Gotovo jih je bilo veliko. Kot polna vreča koruze, ki so jo pojedle kokoši. Pred mano ni ničesar razen prazne vreče sramu. Sram me je. Čas je požrl napake, ampak mene je še vedno sram. Tudi očeta je sram. Tudi njemu so rekli, sram te bodi. Tudi njega je sram na fotografiji, ki visi na steni, njegova glava je nagnjena na eno stran, mamina na drugo. Na njuni poroki.

O, bog, kako so velike. Pristopil je od zadaj. Poskušal jih je objeti. *Mogoče rabiš pomoč, da jih boš lažje nosila, krivijo ti hrbtenico*. Izmikala sem se. Ti prsti so lezli za mano, kot meduzne tipalke, na zraku so se lepili na kožo in mi kradli kisik. *Imaš fanta? Te otipava? Zakaj se meduze takoj pože-nejo k našim prsim, k našim srcem in jih ožgejo s svojim strupom? Ko sem jaz bil mlad, je bilo vse drugače*. Ona noče spati z mano. Meduze so žalostne, prozorne in strupene. Meduze vedno plavajo v bližini otrok. Otroci staršem ničesar ne povedo, saj starši bolj verjamejo meduzam.

Tisti, ki je brez greha, naj prvi vrže kamen, je z žalostnim glasom zavpil oče in udaril samega sebe po glavi.

In nikoli več ne izdaj, kaj se dogaja doma, je rekla mama. Nikoli.

Kaj govorijo? Kaj govorijo? je šumelo morje v meni.

Veš, kaj govorijo o tebi? je rekla moja hči (si rekla ti) in me pogledala naravnost v oči.

Vem, sem rekla. In se pričela smejati. Tebi moj smeh ni bil všeč. Te vrste smeh nikomur ni všeč. Toda bil je boleč in hitrejši od mene.

Fotograf je bil nagnjen. Tako si to razlagam, pa sva zato tudi midva na fotografiji postrani. Na najini poroki. On stoji vzravn. Če hočete vedeti, kaj je pravi kot, glejte ramena. Poglejte glavo tega človeka. On vedno stoji vzravn. Ampak jaz sem nagnila glavo v eno stran, nasprotno od njegove, in fotograf je nagnil roko. Zato je vse nekako ukrivljeno.

V mojem trebuhu – morju, plava riba, ki še ne ve, da je tukaj.

V maminem trebuhu – morju, sem se nervozno kobacala jaz, ki še nisem vedela, da sem tukaj. In da sem ju ulovila.

Poroka je bila skromna, brez beline, brez sijaja. Podnajemniška soba v pritličju je čakala utrujeni telesi, ki sta omamljeni od plesnobe pozabili, da sta mladi.

Matičarka. Stara je bila okrog petdeset let. Njene oči so bile kot brezizrazna ogledala, ki so odsevala da in da in da in da in da (za njimi pa je vreščalo ne in ne in ne in ne in ne).

Riba je bila že ujeta. Motor na čolnu je že veselo brnel. Moška sta bila razposajena in vesela. Pila sta in se smejala. Vračali smo se. Vse je bilo v redu. Ženske je vedno strah brez razloga. Tudi prigovarjajo brez razloga. Jezila sem se na mamo, ker ne ve nič o teh moških radostih, ki jim jih vzbuja odprto morje. Ribe so bile tu, v vedrih. Tudi jaz sem lovila. Bila sem ponosna. Sipja črna sled mi je odvrčala pozornost, nekaj mehkega in lepljivega je bilo v njenem telesu, v njeni sledi, v njenem načinu, kako nas je prevzela, vse, ki smo bili na ladji. Vse, razposajena moška, med katerima se je neprevidno zdramila in prebudila tudi ena ženska.

Rekel sem ti, da o tem nikomur ne govoriš. Ti si moja skrivnost.

Nikomur ne bom govorila o tem.

Ti si moja.

Ti si moj.

Nikomur.

Ujeti smo na fotografiji. (Vsi malo postrani.) *Rekla sem ti, da o tem nikomur ne govoriš*, je rekla mama. Nisem se mogla spomniti, o čem. O čem sem, zaboga, govorila. Tudi ta podli sosed, ki je zvito spraševal otroke. Kot kakšen voajer, ki se naslaja nad skrivnostmi tujih družin. Ali ima naša družina kakšno skrivnost? Mi smo povsem običajna družina. Krasna, dolgočasna družina. Krasna, dolgočasna, postrani slikana družina. Tukaj, znotraj si ti, v njej pa sem jaz. Kot čebula, v vsaki od naju, nov sloj. Ja, te primerjave, te vsakdanje primerjave, zaradi katerih jočeš, ko jih lupiš.

Joči, sem si rekla, in sem jokala. Dokler se ni sipje črnilo izločilo iz mene.

Toda pred tem, preden se je začelo, preden se je belkasta sipja kost zalesketala na dlani in sva z bratom srečna stekla, da jo kot žrtev položiva pred kljun našemu zlatemu kanarčku, še pred velikim ulovom in preden je razpadel naš svet, v tisti smeri in pred tistimi obalami, o katerih nismo vedeli ničesar, preden sta se možnosti za jok in pripovedovanje izdatno ponujali kot možnost utehne in svobode, ki odrešuje trpljenja, za te utišane jezike, srca, mednožja, še pred težo in pred lahkostjo, preden so potihnile ure v mamini sobi in je vse prekril prah, pred vsem tem je obstajal neki nežni zdaj, v katerem smo se vsi dotaknili in katerega odblesk, tu in tam, nepričakovano vznikne v naših življenjih.

IV

Kabir je rekel: V tem primeru je nemogoče uporabiti besede, ki prihajajo z jezika, saj jih ni mogoče zapisati na papir.

To je tako, kot bi nem človek pokušal sladko – kako bi lahko to pričaral drugim?

Kabir

Nemi človek se dotakne Kabirjevih ustnic in mu pričara vse z enim samim ugrizom topline na koži.

In Kabir dopusti, da mu pišejo črke s prsti po koži.

Nemi človek

Temu se upiram. Sladko sadje se lepi na prste. Poletje je v polnem zamahu, naježim se, ko lupim kožo z breskve. Kakšna ženska se prebujja v meni, blodi po hiši, po sobi, po praznih sobah. Nekaj išče. (*Mama je odšla.*) Prežvekuje srečo in žalost, okusno meso. Ločuje kosti in kožo. Igra se, priklicuje duhove. Prepoznavanje. Nočem te videti, niti pogledati.

Ogledala so polna njenih odsevov. Obe se starava. Kakšna je ta ženska, turobno blodnjava. Odpre oči in reče, da je utrujena. Odpre usta in reče, da je utrujena. Gube

utrujenosti na koži. Utrujena riba v steklenem kozarcu na hladilniku. Mama me od nekod vztrajno opazuje, vleče za rokav, kliče. V sebi se nisva pomirili. *(Odšla je.)*

Iste sanje imava. Ona vidi v sanjah, jaz vidim vse tiste poti najinih prednikov, najinih potomcev, vse tiste kozje steze, ki se prepletajo v daljavi, tiste kraje, kjer srečamo vse tiste, ki jih iščemo, ki nas iščejo. Iste sanje imava, iz katerih se utrujeni prebujava. *(Odšla je.)*

Sanjam o njem. O maminem neobstoječem ljubimcu. Izmišljenem. Fantomskem. Klicanem. Odpira se nekakšen pračas, mama sedi na vrtu, mlada je, takšna, kakršna je bila takrat, še preden je vse tisto, česar se nočem spominjati, zdrsnilo v njene oči, v moje oči. In čaka, da se na vaški poti prikaže moški, visok, mlad, z zelenimi očmi.

Mama je deklica, ki odpre prazno knjigo in piše:

V srčiki bolečine, ki okleva v ljubezni, se je zataknilo moje srce, ki okleva v ljubezni, in planet spi v njem, ki okleva v ljubezni, in na planetu raste drevo in na drevesu je ptica.

Kdaj sva se napotila na to nepredvidljivo potovanje? Kdo naju je zvabil?

Bil je neki deček. Deček je sedel na obali. Imel je zelene oči. Voda in oči so bile iste barve in govorile so o istem. Zdaj bodi riba, ker živijo v vodi – me pa bomo voda in trnek in tvoja lakota, potem bomo imeli vse, kar potrebuješ, in vse, česar ne potrebuješ (tisti trenutek, ko mi trnek boleče prebode ustnice, tisti trenutek, ko tvoja voda vdihne moj zrak, tisti trenutek, ko se preveč razveseliš ulova in pomišljaš, ali stečeš in pokažeš ulov prijateljem, ali jo vprašaš, če te ljubi

ali če ti izpolni tri želje, ali jo pustiš poginiti na soncu, ker se ji škrge lepo zvijajo in ker vse oči ljubijo barvo zlata, ali pa jo vržeš nazaj v vodo, v svoja nadržja, v svoje oči, v svoje srce). Sovražim tvoje oklevanje.

Bil je neki deček. Deček je sedel na obali. Imel je zelene oči. Voda in oči so bile iste barve in govorile so o istem. Zdaj bodi list in se potopi globoko vame, globoko. In jaz bom kot besede, ki se bodo izpisale na tebi in imela bova vse, kar potrebuješ, in vse, česar ne potrebuješ (tisti trenutek, ko razkoplješ mojo površino in se moja zelena kri pomeša s tvojo zeleno vodo in nobeden od naju več ne ve, kdo je kdo, toda besede nastajajo in se izpisujejo na meni, tisti trenutek, ko spim v tvojih prsih in ti me ziblješ in mi šepetaš, da me imaš rad, toda jaz vem, da tonem na dno in da me tam že čakajo ostri zobje, čakajo na svojo hrano in veliko drobnih živali sanja o mojem telesu, tisti trenutek, ko stojim razpeta med tvojimi dlanmi in poželenjem po zraku in čakam, kako boš šel z mano navzgor, na sonce, ali pa boš samo stisnil pest in se bom zdrobila v kup drobnih, nepomembnih listov). Sovražim tvoje oklevanje.

Bil je neki deček. Deček je sedel na obali. Imel je zelene oči. Voda in oči so bile iste barve in govorile so o istem. Zdaj bodi moje dekle, pridi k meni, primi me za roko in plavaj z mano, potopi se z mano v vse vrtnice, obrni vsak kamen na rečnem dnu, zapleti se z lasmi v vse vrbe in v moje prste in tam, kjer se staknejo najini prsti, bodo zrastle najini otroci in naselili bodo obale in imela bova vse, kar potrebujeva, in vse, česar ne potrebujeva (tisti trenutek, ko ne vem, ali sem šla predaleč, ali me še držiš za roko, ali pa so to samo

vrbe, ki si moje telo nežno podajajo med seboj, in ali so to ljubkovanje njihovi ali tvoji prsti, ali je to najin podvodni svet, v katerem dolgo skupaj klijeva in čakava, da lepa in mlada zrasteva nad vodo, kot kakšni starodavni bogovi, ki so zamaknjeni med igro pozabili na svoje bistvo, tisti trenutek, ko te pogledam, ko me pogledaš in so tvoje oči iste barve kot moje in govorijo o istem). Sovražim tvoje oklevanje.

Kdo je ta naš božanski deček, ki okleva v ljubezni? Kdo sva, ti in jaz, ptici, ki sediva na nekem drevesu, na nekem planetu in oklevava v ljubezni, ujeta v ustih nekega boga, ki okleva v ljubezni?

In si vzajemno šepečeva, Edina, Edini.

Ljubi me, da bo vame spet zdrsnil svet.

Znotraj.

Deček je stopil iz reke. Deklica je stopila iz morja. Tvoja voda je sladka. Žejna sem te. Tvoja voda je slana. Žejen sem te. Daleč sva drug od drugega. Daleč. Toda reke se zlivajo v morja. In nekje obstaja ta kraj, ta točka. Tisti zaliv, kjer prihajaš k meni. Tisti kraj, kjer se srečava in se vode pomešajo. Obstajajo ribe, ki naseljujejo obale, kjer se najine prsi odpirajo in se zlijeva drug v drugega. Obstajajo rastline in drobne živali in majhne žuželke in mušice, ki ponoči preletavajo najine poti in mesta srečevanj. Obstaja tisti kraj, kjer najin objem postane resničen in najino hrepenenje daje streho vsem tem bitjem, ki hlepijo po življenju, tam, kjer se vode stikajo. In najini prsti ustvarjajo na obali nove svetove, na ustnicah, na obrazih mimoidočih, ki čakajo, da jim toplota na obrazih prišepne, zdaj je poletje.

To sem videla v maminih sanjah, v mojih sanjah, v tvojih sanjah, v sanjah, ki so jih sanjali vsi ljudje, v katere sem lahko pokukala, ko sem sanjala. Sanjala sem o stvareh, ki jih ona ni ne izrekla ne napisala, ki se jih ni dotaknila, kot da so se končale v meni. Kot da je še naprej pisala pesmi, ki jih je nekoč davno nehala pisati, ker so v njej otrdele v nekakšno gosto tišino.

Poletje je in jaz premišlujem o vsem tem, medtem ko se oddaljujem od sanj, zagledana v svoje prebujene dneve. Tukaj, zadaj, v zalivu, se reka izliva v morje. In vode se dotikajo. Sladka in slana. Mladi se kopajo, skrivajo se v šibju in se nestrpno ljubijo, kot bi se potapljali na vdih, kot bi lahko v vsakem trenutku ostali brez zraka in bi se za večno pomešali s šibjem, komarji in vodo. In njihove roke so nestrpne kot roke utopljenecv. In njihova ljubezen jemlje krč vsem ljubeznim, ki se upirajo minljivosti. In v njih se srečujemo, nekateri med nami, vsi, ki smo kradli minljivosti in smo bili ugrabljeni drug od drugega. Poletni večeri dišijo in spominjajo na vse to. Utrujeni, polni samih sebe in zasičeni z močjo vseh ljubezni, ki tekmujejo s škržati, časom in lastnimi prekletstvi, nam pripovedujejo o tem, kajti ljubezen prebudi v človeku vse pozabljene ljubezni, ki se jih nenadoma spomni, popikan od invazije norih komarjev, med katerimi vsak išče kri zase. Zato se bledica pomeša z navalom krvi in želje. In obrazi kot duhovi blodijo po obali. Začarani z nepredvidljivim iskanjem.

Neki deček je skočil v vodo. Sled večernega sonca se mu je razlila po laseh in hrbtu. Kača se je splazila med grmovjem, zašepetala mi je, *manjka ti ironija, manjka ti*

moj mali strupeni zob, manjka ti modrost, mar ti ni rekel, bodite modri kot kače, tisti tvoj, tisti, ki te je pustil čakati, tisti, ki si ga pustila čakati, mar se nisi ničesar naučila? Neka deklica je zavpila, ker se je zbala kače. Neki pes je zalajal. Neki večer je počasi tonil vase.

Neka ženska je vse to opazovala. In se spominjala. Ker je prišel čas spominjanja.

In od kod se je prikradlo to poletje, zasičeno z vročino, škržati, samotami, komarji, zavijanjem, zvoki, žalostjo? Nabirala je granatna jabolka v moji glavi. Čudno se je obnašala. Očitala mi je tisto pozabljeno pijančevanje, ki se je odtajalo v meni in mi pogrevalo kri. Ljubezenske strasti so bila osja gnezda, v katere nisem hotela drezati. Bila sem že pomalem utrujena, že nekako daleč od sebe in drugih. Že pomalem tuja, bolj kot svoja. Na poti navzdol po stopnicah vzhičenosti. V tistem sporu s svojim srcem, ki je vztrajno vrtelo eno in isto pesem. In vse, kar hočem napisati, vem, bom napisala. In vse, kar hoče govoriti iz mene, bo povedano.

In vse, kar si želi ljubezni. Pobegnila bom. Momljala sem, pobegnila bom. Saj sem vendar otrok s kovčki, brez domec, blodnik, brezdomka, nekdo, ki ga je lastna domovina splavila in ga poslala, da se rodi nekje drugje. Nekdo, ki zna pobegniti, prečkati kontrolne točke, zasede, meje, namišljene meje. Včasih krute, včasih prepustne. S policaji na obeh straneh. Na tvoji in moji. Pripravite potne liste. Stopite ven. Naredite vse, kar vam bo ukazano, da morate narediti, zdaj, tukaj in za vekomaj. In potem štampljka kot olajšanje in dovoljenje za prehod. Dovoljenja. Vse

življenje utrujeni čakamo v vrstah nekakšna dovoljenja, da prestopimo različne meje (negotovost nas plaši) ali pa da ostanemo znotraj njih. In zakaj ona sodeluje pri vsem tem, zakaj naenkrat načrtuje potovanja in prečkanje meja, ona, ki je trdno vkopana ob kamnito ograjo, z eno roko naslonjena na njo. Z glavo malce postrani. Kot da pogleduje, kot da vse življenje nekoga čaka.

Boš prišla?

In potem sem prišla in je poljubil vsak kos mojega telesa in s konci prstov pretipal vse, kar je lahko pretipal v meni. In telesi in celo sobo so napolnile majhne žuželke. In jaz sem jokala od žalosti, od sreče in govorila sem, da je mama odšla. *Odšla je*. In ljudje nenadoma odhajajo, prihajajo. *Kakor ti v moje življenje, tako jaz v tvoje*. Tako kot se kresničke prižigajo in ugašajo v nas. Kot da je bilo nekaj njenega pri tem, ta potreba, da ga najdem, tiste njene pozne in zakopane želje, pepel njene ljubezni v naših glavah, vse, kar je pogrešala, se ji je naložilo v ramenih, ki izginejo takoj, ko me objame.

Ona me gleda, s tistimi svojimi očmi. V pričakovanju, da dozori ljubezen. Na fotografiji je še majhna, deklica je in zavezali so ji ruto okrog obraza, stoji ob kamniti ograji in čaka, srčna, mila in mirna, da si prisluži ljubezen. Moja mama. Dobra starka, mila in mirna, medtem ko čaka ob kamniti ograji. S svojimi shranjenimi spomini, ki me opazujejo, v katerih plavam vse življenje, na robu moči, potopljena v vrtince, globoko diham, vedno boljša plavalka, vedno bolj utrujena ženska. Od vsega imam najmočnejše roke. Držijo me nad vodo, ko te objemam.

Vse življenje je čakala takšno ljubezen. Pravim ti. In nekje v meni se zasmije tista deklica, ki je zapustila stražo ob kamniti ograji, zdrsnila je vame v nesmiselnem iskanju, da bi odkrila skrivnost in nemogočo ljubezen, vzdano na tistem kraju, v otroštvu, v kamnito ograjo in v kamnita srca ljudi okrog nje, ki krilijo nad njeno majhno glavo. Srca, ob katerih okameniš. Od strahu, od hladu. Od trdote kamenja, nasproti njenemu mehkeemu srcu, ki pa z leti tudi samo postaja kruto, in njene geste so drugačne, ko hodi po hiši in odpira okna, omamljena z ostrino in svežino zimskega zraka, pravzaprav z edino ostrino, ki si jo dopušča deklica, odrasla med čakanjem poleg kamnite ograje.

Medtem ko sta se najini telesi odpirali drugo drugemu, tako da bi lahko videl vanje in s prsti otipal vsako rano, bolečino, toplino in neke neobičajne, bleščeče kristale hrepenenja, ki sva jih od nekod prinesli sem, takrat se je njena zgodba razgrinjala pred mano, in bolj ko se je starka oddaljevala od mene, jasneje se je v meni smejala in oživiljala moja mlada mama. Ona, ki se nikoli ni glasno smejala. Ona, ki je samo raztegovala ustnice, kot krila mladega netopirja. Netopirja, ki je potem naglo odletel, da bi deloval nekje drugje. Zdaj se je njen glasen smeh mešal z mojim, medtem ko se mi je v glavi oglašala nora misel, da je človek, ki je ležal ob meni, v resnici njen dar. Dar njenega čakanja ob kamniti ograji, materin dar, ki noče, da se v kamen spremeni še eno srce. Dar moje nežne, mile mame, ki je čakala, da si zasluži, da nekdo pristopi k njej in ji zašepeta, da ji dovoli in pove, da si je zaslužila ljubezen. Da jo nekdo odčara. Da ji nekdo pove, da je straža ob ograji povsem nesmiselna. Toda nihče

ni poznal njenega skrivnega jezika. Nihče ni vedel, kateri jezik se uporablja v kamricah spomina, nikogar ni bilo, ki bi bil pripravljen na pogajanja, naj odidejo ter ji zbistrijo pogled. Nihče si ni upal skočiti noter in zaplavati. Bilo je mnogo vrtincev in potrebno je bilo veliko moči, da bi plavala v njihovih očeh. Šele pozneje sem spoznala, da sem nekoč skočila na glavo, povsem slučajno, vanje. Neko popoldne, ko me je pogledala. Ujela me je, ne da bi to hotela ona, ne da bi to hotela jaz. Naredila je vse, da me je potegnila od roba vodnjaka, od usode utopljenca, neviht na morju. Obljubila sem ji, da bom preživela, še sama nisem vedela, da se bo tista tanka nit skrivala v moči njenih in mojih rok, ki so dolga leta zbirale v ramenih silno moč pogrešanja. Plavala sem in se prebudila ob nekem človeku, na njegovih prsih sem otipala zgodbo moje matere. Vsako noč, ko sem zaspala ob njem, sem sanjala o njej. In bila je vedno bolj vesela in vedno mlajša.

Nič ne umre za vedno. Na enem mestu zaspi, na drugem se prebudi.

On me je vsako jutro prebudil s svojimi prsti in zgodba se je pisala na moji koži.

Slano morje se je razlilo po tvojem telesu. Spet si gola ležala na soncu.

Sanjal sem o tebi.

Stari kuščar je oživel v meni in pomlaja se. Spet sem gola ležala na soncu. Poletje je trosilo svojo vročino in prah po vasi.

(Nikogar ne zapuščamo za vedno. Na enem mestu zaspiš, na drugem se prebudiš.)

V

Tukaj je vreme ves čas isto. Vročina žge in vsaka kretnja je neskončno upočasnjena. Nič se ne dogaja. Samo muhe brenčijo. Od nekod se prikradejo temni oblaki, močno grmi in lije. Takrat vedno pomislim, tako je bil ustvarjen svet, iz tega hrupa in bliska, ki razpara nebo. Potem zapojejo ptice in barve oživijo, toda rojstvo sveta je vedno strašno. V krčih in bolečini, v strašnem trušču.

Ko sem te rojevala, sem kričala od bolečin, ampak zdaj se ne spomnim več svojih besed. Vem samo, da je bila bolečina tako huda, da sem imela občutek, da bom znorela, mislila sem, da je smrt nežnejša. Utihnila sem, ko sem v rokah medicinske sestre zagledala tvoje majhno in krvavo telo. Moja bolečina se je preobrazila v nekaj nežnega in ranljivega. Od takrat imam rada občutek, da si v mojih rokah; ko pridobivaš na teži, raste moja samozavest. Prepričana sem, da lahko premagam bolečino. To je tvoja zgodba. Želela si, da ti pripovedujem zgodbe. Pretvarjala sem se, da zmorem. Da bi povedala to zgodbo, moram premagati strah pred temo in spomini ter se spustiti po stopnicah v hladno klet mamine hiše. Stopnice so kamnite, zloščene od korakov, ozke in spolzke. Ko odpreš

vrata, skozi prostor zapoje veter. Postani in sveži zrak se pomešata in te omamita. Vsi predmeti me spominjajo nanjo, zdi se, kot bi vstopila v jamo polno stalaktitov, kjer lahko vsak nepreviden korak sproži nevihto drobnih vbodov v srce.

Kadar pride v šolo, je moja mama najlepša med vsemi mamami. Jaz to vem in vsi otroci to vedo. Moja mama je zares najlepša, ne samo v mojih otroških očeh, zaljubljenih v svojo mamo. Ona je lepa ženska. Ena tistih, saj več, skromno lepih, v katere ne smeš buljiti, takšna, ki ne privlači in ne priklicuje, ena od tistih, ki jih opazuješ s kotičkom očesa in se v hipu zaljubiš. Kot moj oče. Moja mama je najlepša, ampak jaz ji nisem podobna. In ona me opozarja na to.

Ista kot oče. Podobna sem očetu. Imam tanke roke, tanke noge in kot on poudarjene črne obrvi. Jezim se kot on. Nisem ena tistih, ki jih gledaš s kotičkom očesa in se takoj zaljubiš vanje. *Kot oče, kot oče, kot oče*, odmeva v moji glavi. Nisem lepa kot mama, in to je res. To je videti iz aviona. In moja mama, ki ljubi resnico, me niti ne poskuša prepričati v nasprotno.

Nikoli mi ne reče, da sem lepa, in ne spleta mi kitic na glavi, ker bi z njimi res izgledala bedasto. Preresno izgledam s temi obrvmi in s temi temnimi očmi. No, na tej sliki pri sedmih letih sem res videti strašno. Z velikimi lici in s pogledom, ki se mi posmehuje. Meni, zdaj.

In še nekaj. V mestu, kjer smo nekoč živeli, smo imeli najlepši vrt. Res. Oboževala je rože. Ves čas jih je božala, prebiralala, zalivala, plela ... Imela je na stotine različnih

opravil, s prav toliko imeni, ki so se nanašala na delo z rožami. Bila sem ljubosumna na rože. Ja, rože so bile lepe, nežne in krhke, kot ona. Jaz pa sem bila kot kakšen plevel. Plevel v lepem maminem vrtu. Dolgo sem se trudila, da bi jo razumela. Da bi v njej odprla tiste zaklenjene in molčeče prostore, v katere se ne da vstopiti. Povezovala sem slike. Izgovorjene in neizgovorjene besede. Ona je vztrajala v izmikanju in molku. Vse dneve posedam in prisluškujem. Včasih se mi zdi, da se v meni odpirajo njene zgodbe in ustvarjajo neurejen in divji kraj, kot zapuščen vrt, v katerega se zaziram dolge dneve, s pogledom nekoga, ki je kriv, pri sebi ji obljubljam, da bom uredila njen vrt. Oplela bom plevel. Spet bo vse v redu.

V meni je rastle kot plevel. Nisem si želela otrok. Ne še. Samo devetnajst sem bila stara. On je hotel. Tako kot je rasel moj trebuh, se je oblikovala tudi moja predstava o tem, da je bil ta zakon napaka. Resnično napako je nemogoče izbrisati. Vsega je konec. Rojevala mu bom otroke in gledala skozi okno, ko on odhaja ali prihaja iz službe. Ne bom zdaj govorila o njem. Da je slab človek in podobno. Tudi tisti drugi bi bil tak, mogoče še slabši. To nima nobene zveze z ljubeznijo ali pomanjkanjem ljubezni. Tudi to, kar raste v meni, bom mrzila, če bo deklica. Mrzila jo bom, samo da mi ne bo podobna. Da bo zbežala iz sebe, iz telesa, od doma, čutim, da iz nje rastejo moje noge in moje roke in moj glas, moje prsi, ki se jih bo on vse redkeje dotikal, tako kot tudi mene, ker moje vedno bolj blede lice postaja del belih zidov. Samo v vrtu se počutim dobro. Na tržnici sem danes kupila

različne rože. Že od otroštva imam rada rože. Rože podlegajo strahoti razpadanja, vendar vztrajno cvetijo vedno znova. Tiho se borijo. Niso glasne kot moj mož. Kot ljudje okrog mene. Zasiplavajo nas z nesmiselnim besedičenjem. A nič ne zraste. Vsi mislijo, da sem čudna.

Po mesecu suše je padel dež. Voda je zalivala brazgotine razpokane zemlje, ki se je odpirala kot drobne rane. Zdaj ves ta hrup počasi odhaja in v daljavi je slišati zamolklo mrmranje. Nebo je še vedno črno in še vedno izliva žolč nad nas. Ampak mi se tega veselimo, ker je trava suha in nam prah draži nosnice. Starke v črnini in s temnimi rutami prihajajo na tlakovana dvorišča, zahvaljujejo se Bogu in evforično navijajo, ko kaplje spet padajo močnejše.

Voda tukaj pomeni preživetje. Kljub dejstvu, da ne maram dežja, spoštujem zakone narave in se veselim z drugimi. Čeprav nimam pridelkov, ki jih bo uničila vročina, niti praznih vodnjakov, v katerih tuli tišina, se veselim dežja, ker nočem biti izobčenka v tej majhni skupnosti stark, utvar in spominov, vdov, zidov in kač. Čeprav rada ležim na soncu kot kuščar in vpijam toploto s celim telesom, ki je z leti vpilo mnogo hladu, kljub vsemu nisem tako neumna, da bi se upirala gubastim prstom in ostrim pogledom, ki priklicujejo dež. Tukaj je sla po vodi sorazmerna z mojo slo po toplini. S starkami imamo sklenjeno tiho zavezo, ne pogovarjamo se veliko, vendar se kljub temu razumemo.

Potem ko sem se odpravila in prišla sem, sem bila prepričana, da bo to pravšnje mesto za poravnavanje

računov. Za potegniti črto. Za nekdanje konce in nove začetke. Obsedena z idejo, da mora človek sprejemati odločitve in se ravnati po njih. Zdaj sem daleč od vsega. Nimam nobene predstave, kdaj bom odšla iz te vasi, odločitve pa so še daleč, tako kot so daleč stran možje teh stark. Kadar jih želijo obiskati, se vzpenjo po vročini v hrib, gor, proti vrhu. Tukaj na soncu, pod bleščečimi nagrobniki, plastičnimi rožami in kupi prahu, ležijo njihovi možje. Objokujejo jih in si momljajo z istim glasom, ne glede na to, ali so bili njihovi možje dobri ali slabi, ali so jih pretepali ali ljubkovali. Morebiti celo bolj naricajo tiste, katerih možje so bili pogani, zlobni pijanci ali nasilniki, kot da bi imele slabo vest, ker jim je odleglo, ko so ga odnesli na hrib. Spodaj, ko se spustijo v vas, pa spet kolnejo in psujejo starega vraga, ki jih je petdeset in še več let pretepal. Pokopališče je zares kraj njihovih ljubezni. Vprašanja, ki sem jih prinesla s sabo, kot zavozlane vrvice za razvezovanje v osami, so se stopila sama od sebe, ali od sonca, ki sije naravnost v možgane. Tako, zdaj nimam v mislih ničesar, zgolj običajno življenje. Vstanem, pripravim kavo, zajtrkujem, se sprehajam, kosim, brkljam okrog hiše, pred hišo se zmočim z vodo, ko je sonce že v zatonu, ampak se še vedno ni shladilo. Malo pišem, včasih kaj preberem, najraje pa sedim, zleknjena v starem fotelju, ki leži pred hišo. Potem zaspim.

Na začetku sem ves čas o čem razmišljala. O odhodu, o vrnitvi. O možu, o otroku. Kaj si onadva mislita o meni? Ali hčerka misli, da je mama zblaznela? Ali se mož kesa, ker je postal moj mož? Ali sem sebična? Ali so leta,